

Jaarverslag van de Koninklijke Nederlandse Vereniging voor Weer- en Sterrenkunde (KNVWS) over het jaar 2020

1. Inleiding

De KNVWS werd in 1901 opgericht met het idee dat wetenschap voor iedereen toegankelijk moet zijn. Bij onze landelijke organisatie zijn tientallen verenigingen en sterrenwachten aangesloten, waardoor we duizenden mensen in ons land verbinden en jaarlijks vele tienduizenden bezoekers verwelkomen.

De KNVWS verenigde in 2020 totaal 58 lidorganisaties. Nieuw toegetreden lid in 2020 was Astro Friesland Vereniging voor Sterrenkunde, actief in de regio Lauwersmeer.

Ereleden en lidorganisaties per 31 december 2020

9 Ereleden: J.A. de Boer, A.H. van der Brugge (tevens erebestuurslid), G. Comello, M. Drummen, C. de Jager, N.J.J. de Kort, P. Louwman, J. Meeus, H. Olthof.

25 Regionale organisaties: Alkmaar, Amsterdam, Apeldoorn-Deventer-Zutphen (Triangulum), Arnhem, Breda, Delft, Den Bosch, Den Helder, Eemsmond, Eindhoven (EWSK), Friesland, Gelderse Vallei, Groningen, Leiden, Nijmegen, Noord-Drenthe, Rotterdam, Tilburg, Utrecht, Venlo, Zaanstreek, Zuid-Drenthe, Zuid-Holland-Zuid, Zuid-Limburg, Zwolle

22 Publiekssterrenwachten: Amersfoort, Bussloo, Coenraad ter Kuile (Enschede), Copernicus (Overveen), Halley (Heesch), Hellendoorn (Nijverdal), De Jager (Texel), Limburg (Heerlen), Observeum (Burgum), Phoenix (Lochem), Rijswijk, Saturnus (Heerhugowaard), Sonnenborgh (Utrecht), Tivoli (Oudenbosch), Sterrenwacht Gooi en Vechtstreek ('s Graveland), Philips Sterrenwacht (Eindhoven), Volkssterrenwacht Orion (Bovenkarsel), Tweelingen (Spijkenisse), Werkgroep Leidse Sterrewacht, CAMRAS (Radiotelescoop Dwingeloo), Philippus Lansbergen (Middelburg), Corona Borealis (Zevenaar).

10 Thematische verenigingen (werkgroepen): Astrofotografie, Kleine Planeten en NEO's, Kometen, Maan en Planeten, Meteoren, Sterbedekkingen, Veranderlijke Sterren, Weerkunde VWK, Zon en de Jongerenwerkgroep (JWG).

Bestuur

De samenstelling van het bestuur was in 2020: dr. S.J. de Vet (voorzitter), M. van der Weijgaert (secretaris), dr. M.J.N. Jacobs (penningmeester), J. Kuiper, H.G.J. Rutten, C. Chatziantoniou.

Dhr. K.J.J. Mook en dhr. U.J. Poerink namen afscheid als bestuursleden tijdens de ALV2020.

Algemene ledenvergadering

De 10^e Algemene Ledenvergadering werd op 31 oktober 2020 als een online editie georganiseerd als gevolg van de coronapandemie (zie hieronder). Door de speciale spoedwet was het mogelijk om deze bijeenkomst in digitale vorm te houden en waren de uitgebrachte digitale stemmen rechtsgeldig. De vergadering verliep buitengewoon goed en kende een hoge opkomst.

Coronapandemie

In 2020 voltrok zich een wereldwijde pandemie van het SARS-CoV-2 virus, ook bekend als de corona(virus), die toen ook grip kreeg op Europa. De beperkende maatregelen vanuit de overheid om de uitbraak te remmen, hadden grote invloed op de maatschappij. In lijn met het landelijke overheidsbeleid met betrekking tot het coronavirus hebben veel KNVWS lidorganisaties vanaf het begin van de pandemie in maart 2020 hun maatregelen getroffen om preventief op te treden tegen de uitbraak van het coronavirus. Hierdoor zijn nagenoeg alle activiteiten, openstellingen en programma's stil komen te liggen. De uitbraak had daarmee een grote impact op de activiteiten binnen de KNVWS en ongekend in de geschiedenis van onze organisatie. De KNVWS heeft haar lidorganisaties in deze periode sterk geadviseerd om de adviezen van Rijksoverheid, RIVM en lokale GGD te volgen. Waar mogelijk is geprobeerd om op alternatieve manieren actief te blijven tijdens de lockdowns. In deze periode hebben verschillende lidorganisaties op uitstekende wijze via livestreams en met online lezingen en activiteiten een werkwijze gevonden om binnen dat wat mogelijk was, actief te blijven met het uitdragen van kennis en de passie voor de weer- en sterrenkunde. Dit werd ondersteund door handleidingen voor activiteiten, gemaakt voor én door de lidorganisaties, via de KNVWS website te delen. Voor de sterrenwachten werd eveneens een nieuwe overlegstructuur opgezet om kennis en ideeën uit te wisselen toen bleek dat er weer meer mogelijkheden voor de cultuur sector ontstonden.

Overlijden Hugo van Woerden

Oud- en erevoorzitter Hugo van Woerden, tevens emeritus hoogleraar radiosterrenkunde in Groningen, was onlosmakelijk verbonden met de KNVWS. Op vrijdag 4 september 2020 overleed Hugo van Woerden op 94-jarige leeftijd. Door zijn bestuurswerk was hij diep geworteld in Nederlandse amateursterrenkunde waar hij zelf al op jonge leeftijd bij betrokken raakte. Hij stond aan de wieg van de Werkgroep Meteoren en was daarnaast jarenlang voorzitter van de KNVWS. Als professioneel sterrenkundige was hij bovendien een drijvende kracht achter de Nederlandse radiosterrenkunde, droeg bij aan de eerste kaart van de Melkweg en speelde een belangrijke rol bij de ontwikkeling en groei van het Kapteyn Instituut voor sterrenkunde aan de Rijksuniversiteit Groningen. Op de website van de KNVWS en in het november-editie van Zenit verscheen een in memoriam en daarnaast sprak KNVWS-voorzitter Sebastiaan de Vet op de uitvaart.

2. Onderscheidingen

Van der Biltprijs en Van Woerdenprijs 2020

In 2020 werd de Dr. J. van der Biltprijs toegekend aan Gert Jan Netjes. Hij krijgt de prijs voor zijn werk aan slijpplaatjes van meteorieten waarmee hij 'de sterrenkunde door de microscoop' beoefend. De Hugo van Woerdenprijs viel te beurt aan Dušan Bettonvil. Dušan krijgt de prijs onder meer voor de bouw van een softwaremodel voor de val van meteorieten naar de grond. Beide onderscheidingen zijn vanwege de coronasituatie en het uitstel van de Astrodag nog niet uitgereikt, maar de uitreiking wordt voorzien in november 2021. Meer details over het werk van deze laureaten wordt bekend gemaakt tijdens de uitreiking.

3. Landelijke Evenementen

Landelijke Sterrenkijkdagen

Op vrijdag 28 februari, zaterdag 29 februari en zondag 1 maart vonden de 44ste Landelijke Sterrenkijkdagen plaats, voor het eerst op een schrikkelag. Op 60 locaties verspreid over Nederland konden belangstellenden terecht om te kijken wat de sterrenhemel en de lokale deelnemers te bieden hadden. Er kwamen naar schatting 8.000 bezoekers, ruim meer dan het jaar tevoren. Vrijwel alle deelnemers meldden enthousiaste bezoekers en waren zelf ook tevreden. Veel bezoekers werden ontvangen in Leiden, topper met 1.300 bezoekers, Artis Amsterdam, de Blaauw Sterrenwacht Groningen en Sonnenborgh in Utrecht. Dit blijken elk jaar publiekstrekkingen te zijn. Deze keer werden ook Sterrenwacht Limburg in Heerlen, Philippus Lansbergen in Middelburg, en Sterrenwacht Almere goed bezocht. Het mooie bezoekersaantal was zeker ook te danken aan de ruime landelijke en lokale publiciteit die voor deze Sterrenkijkdagen gemaakt was. Een première in 2020; aankondiging in de trein en op grote treinstations, waardoor een groot publiek kon worden bereikt. Het weer was matig vrijdag 28 februari rondt slecht. Zaterdag en zondag was de hemel vriendelijker en lokten de maankraters en de Plejaden enthousiaste reacties uit. De Landelijke Sterrenkijkdagen was de laatste publieke activiteit van de KNVWS vóór het corona-virus Nederland op grote schaal rondging.

Landelijke Zonnekijldag

Op zondag 5 juli organiseerde de Koninklijke Nederlandse Vereniging voor Weer- en Sterrenkunde de tweede Landelijke Zonnekijldag. Vanwege de coronamaatregelen verliep deze editie anders dan de eerste editie een jaar eerder. Deze editie was er een online programma met inspirerende webstreams en (met onbewolkt weer) unieke livebeelden van de zon. Verspreid door Nederland hadden verschillende sterrenwachten en sterrenkunde-amateurs een livestream gewijd aan de zon. Zo werd de radiotelescoop in Dwingeloo voor een live demonstratie op de zon gericht. Vanuit Leiden volgde men een livestream met verhalen en experimenten en 's avonds vloog je tijdens een online planetariumshow vanuit Groningen mee op een virtuele reis door het heelal, met de zon als middelpunt. Daarnaast zijn er ook livestreams vanuit Vleuten, Heerlen, Tilburg en Oudenbosch. De coronamaatregelen waren versoepeld en enig bezoek op locatie was mogelijk. Het weer was daar echter minder aantrekkelijk: een Nederlandse zomerdag met herfstachtige trekken zoals regen, opklaringen en veel wind.

Nacht van de Nacht

Naar aanleiding van de verslechterde situatie rondom het coronavirus na de zomer en de afgekondigde maatregelen door de overheid hadden de Natuur en Milieufederaties besloten om alle fysieke activiteiten van de Nacht van de Nacht een jaar uit te stellen.

4. Subsidies aan projecten

In 2020 werd een aanvraag ten laste van het Van Leeuwen Boomkamp Fonds gehonoreerd, een fonds dat door de KNVWS wordt beheerd, voor de realisatie van een standbeeld van Hans Lipperhey, de uitvinder van de telescoop. Gezien het belang van deze Nederlandse uitvinding voor de sterrenkunde en de zichtbaarheid daarvan, heeft het bestuur tevens besloten om vanuit de KNVWS het project extra te steunen om dit tot een succes te helpen brengen. De realisatie van het beeld is voorzien in 2021.

5. Sterrengids

De Sterrengids 2020 is samengesteld door Anton Peters (hoofdredactie), Erwin van Ballegoij en Jean Meeus. Als auteur of anderszins werkten mee Jan de Boer, Reinder Bouma, Mat Drummen, Eddy Echternach, Rob van Gent, Adri Gerritsen, Guus Gilein, Edwin Goffin, Geraldine te Gussinklo, Martin van Ingen, Roy Keeris, Edwin Mathlener, Harrie Rutten, Ton Schoenmaker, Wil Tirion, Vincent van de Vrede, Gert Wilkens en Huub Willems.

6. Zenit

Verenigingsnieuws verscheen in de 47^e jaargang 2020, met daarin de aankondigingen van de programma's van de KNVWS lidorganisaties. Verder waren er KNVWS gerelateerde berichten in de volgende edities. In de februari-editie prijkte de winnende foto van de NOVA-KNVWS fotowedstrijd op de omslag en was de sectie Amateurs Actief gewijd aan de finalisten van deze wedstrijd (p.44-46). In de Juni-editie was er aandacht voor de twee laureaten met een artikel van Romke Schievink (p.12-15) over het Haagse Planetarium en een bijdrage van Eduard Mol (p.16-19) over het waarnemen van de 21 cm lijn van neutraal waterstof met een zelfgebouwde radiotelescoop. De september-editie was een themanummer gewijd aan de wetenschappelijke studie van de Diepenveen meteoriet waar enkele leden van KNVWS lidorganisaties bijdroegen (het idee hiervoor ontstond spontaan na de duopresentatie van Niek de Kort en Sebastiaan de Vet op de Astrodag in 2019). Zo bundelde het themanummer bijdragen over de historie (p.14-18), de meteoriet (p.20-23) en de weerkundige situatie tijdens de val (p.30-34). Tot slot verscheen in de november-editie het In Memoriam over Hugo van Woerden (p.40-41).

7. Communicatie: sociale media en website

In 2020 werd de nieuwe website gelanceerd, waarmee de KNVWS een nieuw en modern digitaal gezicht kreeg. De website biedt ook een speciale inlogomgeving voor besturen waar zijn handleidingen en tips kunnen vinden voor activiteiten, de landelijke sprekerslijst en waar zij hun agenda eenvoudig kunnen invoeren zodat deze op de landkaart van de website kan worden

weergeven. Het bestuur hoopt dan ook dat met een gezamenlijke inspanning van de lidorganisaties we op deze manier de website knvws.nl dé portal voor de amateur weer- en sterrenkunde van Nederland kunnen maken. Daarnaast was de KNVWS actief op haar sociale media. We zien nog altijd een groeiende trend in ons bereik en het aantal volgers, maar er is nog veel groei en ontwikkeling mogelijk om deze platformen optimaal te benutten. Ook hier bleven we een beroep doen op lidorganisaties en deelnemers van evenementen om onze socials te volgen voor de berichtgeving over actuele zaken.

Gegeendeerd op de ALV op 4 september 2021.

Het dagelijks bestuur van de KNVWS,

Sebastiaan de Vet (voorzitter)
Martien Jacobs (penningmeester)
Marlies van de Weijgaert (secretaris)